Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2003–2004

29 200 VI

Vaststelling van de begrotingsstaat van het Ministerie van Justitie (VI) voor het jaar 2004

Nr. 136

BRIEF VAN DE MINISTER VAN JUSTITIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 28 april 2004

Naar aanleiding van vragen over de strafrechtelijke aanpak van geschriften, gesteld tijdens het mondelinge vragenuurtje van 14 dezer en de ordedebatten van 21 en 22 dezer en heden, kan ik u het volgende meedelen.

Geschriften kunnen uit de handel worden genomen, wanneer de daarin vervatte uitlatingen strafbare feiten opleveren. Dit kan bij voorbeeld het geval zijn bij teksten die aanzetten tot haat of rassendiscriminatie.
Zo nodig kan strafrechtelijk opgetreden worden tegen (verspreiding of het in voorraad hebben ter verspreiding van) een geschrift waarin wordt opgeruid tot het plegen van strafbare feiten of dat beledigend is voor een groep van mensen wegens hun ras, godsdienst, levensovertuiging, of hetero- of homoseksuele gerichtheid of aanzet tot haat tegen of discriminatie van mensen of tot gewelddadig optreden tegen persoon of goed van mensen wegens hun ras, godsdienst, levensovertuiging, geslacht of hetero- of homoseksuele gerichtheid. Daarbij is vereist dat de verspreider of bezitter van het geschrift weet of redelijkerwijs moet vermoeden dat het zodanige inhoud heeft.

De artikelen 137d en 137e Sr, waarin onder meer het zaaien van haat strafbaar is gesteld, zijn ruim geformuleerd. Zo impliceert de term «aanzetten tot haat» tegen mensen een aanmerkelijke verruiming van de strafbaarheid ten opzichte van de in de artikelen 131en 132 Sr strafbaar gestelde opruiing, nu het koesteren van haat tegen mensen op zich geen strafbaar feit is.
Tijdens de parlementaire behandeling van het – inmiddels tot wet (inwerkingtreding per 1 februari 2004) verheven – wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht en het Wetboek van Strafvordering in verband met een verhoging van de strafmaat bij structurele vormen van discriminatie is de gedachte van een algemene delictsomschrijving inzake het zaaien van haat onderwerp van discussie geweest (Kamerstukken II 2001/2002, 27 792, nr. 6). Op grond van een uitgebreide analyse, waarin ook strafbaarstellingen uit Duitsland, Frankrijk en België zijn betrokken, is toen

KST76021
0304tkkst29200VI-136
ISSN 0921 - 7371
Sdu Uitgevers
's-Gravenhage 2004

geconcludeerd dat onze haatzaai-artikelen geen aanpassing behoefden. In het licht van de thans actuele discussie zullen wij opnieuw bezien in hoeverre er aanleiding bestaat het juridisch instrumentarium inzake het zaaien van haat aan te scherpen.
Daarbij zal uiteraard de uitkomst van het onderzoek dat het OM thans instelt naar geschriften, zoals die worden verspreid in de Al Tawheed Moskee te Amsterdam, worden meegenomen.

Met de inbeslagneming van geschriften of het vervolgen van personen terzake daarvan past wel terughoudendheid. In de eerste plaats zijn er grondrechten, zoals de vrijheid van meningsuiting en de vrijheid van godsdienst in het geding, die in internationale verdragen en in onze Grondwet bescherming genieten. In de tweede plaats is de inzet van het strafrecht niet steeds het meest effectieve middel om afkeurenswaardige verschijnselen in onze samenleving te beteugelen. Dat geldt in het bijzonder wanneer het uitlatingen betreft waarin levensbeschouwelijke, godsdienstige of maatschappelijke opvattingen worden uitgedragen.

Uitgangspunt is dat in principe een ieder het recht heeft zijn of haar mening te uiten zijn of haar religieuze overtuiging te belijden. Rechten die van wezenlijk belang zijn voor de ontwikkeling van de persoonlijke identiteit en instandhouding van onze democratische samenleving.
Maar de uitoefening van het recht op de vrijheden van godsdienst en meningsuiting is evenwel niet onbeperkt. Het waarborgen van vrijheden vraagt om het tegengaan van het misbruik van die vrijheden. Beperkingen zijn nodig, bij voorbeeld ter beteugeling van strafwaardige uitlatingen, opruiing, discriminatie of aanzetten tot haat. Deze beperkingen zijn ook toegestaan, mits deze zijn voorzien bij wet en noodzakelijk zijn in een democratische samenleving in het belang van de openbare veiligheid, de openbare orde, gezondheid of goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen.
Cruciaal bij de beantwoording van de vraag of een veroordeling wegens een strafbare uitlating mogelijk is, is vooral of de veroordeling «in een democratische samenleving noodzakelijk» kan worden geacht. Daarbij heeft de nationale rechter in het algemeen een zekere beoordelingsruimte, een «margin of appreciation», om een term uit de rechtspraak van het Europese mensenrechtenhof te gebruiken. Bij beantwoording van de vraag of een persoon zich in concreto heeft schuldig gemaakt aan de verspreiding of in voorraad hebben ter verspreiding van opruiende, beledigende, discriminerende of haatzaaiende geschriften en daarbij de grenzen van het recht op vrijheid van meningsuiting en van godsdienst heeft overschreden, zijn de aard van de uitlatingen, de onderlinge samenhang en de (religieuze, historische en maatschappelijke) context waarbinnen zij zijn gedaan, van groot belang. Uit de jurisprudentie komt onder meer naar voren dat belangrijk is of de uitlating een bijdrage aan het publieke debat over een thema beoogt te zijn. In dat geval bestaat betrekkelijk weinig ruimte voor een strafrechtelijke veroordeling. Er is meer ruimte voor strafrechtelijke veroordeling voor zover daarmee niet een bijdrage aan het maatschappelijke debat is beoogd. Verder is een factor van betekenis of met het geschrift, de wijze waarop en de context waarin het voor het publiek toegankelijk wordt gemaakt, het bevorderen van strafbare feiten wordt beoogd.

Hiermee is het algemene kader gegeven waarbinnen de specifieke casus van de Al-Tawheed moskee zal worden beoordeeld. Op dit moment vindt dat onderzoek plaats, zodat daarover nog geen conclusies in deze brief kunnen worden opgenomen.

Dit neemt overigens niet weg dat de strekking van de betreffende teksten door mij ten strengste wordt afgekeurd.

De Minister van Justitie,
J. P. H. Donner